

УДК 339.137.2(477)

Ольга І. Гарафонова

Державний Вищий навчальний заклад

«Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

**РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ МАЛОГО ТА
СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

У статті обґрунтовано механізм забезпечення розвитку підприємств малого та середнього бізнесу. Сформовано фактори, що впливають на формування малого та середнього бізнесу України в легкій промисловості. У ході дослідження виявлено напрями розвитку малих та середніх підприємств легкої промисловості України. А також оцінено можливі заходи щодо здійснення змін на підприємствах.

Ключові слова: легка промисловість, малий бізнес, середній бізнес, експорт, імпорт.

Ольга И. Гарафонова

Государственное Высшее учебное заведение

«Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана»

**РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ МАЛОГО И
СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ**

В статье обоснован механизм обеспечения развития предприятий малого и среднего бизнеса. Сформированы факторы, влияющие на формирование малого и среднего бизнеса Украины в легкой промышленности. В ходе исследования выявлены направления развития малых и средних предприятий легкой промышленности Украины, а также оценены возможные меры по осуществлению изменений на предприятиях.

Ключевые слова: легкая промышленность, малый бизнес, средний бизнес, экспорт, импорт.

Olha I. Harafoнова

Vadym Hetman Kyiv National Economic University

**SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES DEVELOPMENT IN THE LIGHT
INDUSTRY OF UKRAINE**

The paper grounds the mechanism of ensuring the development of small and medium-sized enterprises. Factors affecting the formation of small and medium-sized business in Ukraine, in the light industry in particular are determined. The research findings reveal the key development trends for small and medium-sized enterprises in the given sector, along with assessing the possible measures to implement changes at enterprises.

Keywords: light industry, small business, medium-sized business, export, import.

Актуальність теми дослідження Стратегічною метою України проголошено її інтеграцію у Європейський Союз. Перспективи такої інтеграції значною мірою залежать від рівня міжнародної конкурентоспроможності країни та компонентів, які її формують, від наявності / відсутності, а також від характеру структурних змін, обумовлених входженням у європейський економічний простір. Однією з головних передумов прогресивних структурних зрушень в економіці України є розвиток малого бізнесу. З огляду на сучасну

економічну ситуацію в Україні, активізація розвитку цього сектора економіки набуває особливої актуальності. Річ у тім, що малий бізнес потенційно здатний ефективно вирішувати найгостріші економічні та соціальні проблеми будь-якої країни, а саме: забезпечує самовиживання населення в умовах жорсткої економічної кризи та створює додаткові робочі місця; є найменш бюджетомістким засобом підйому економіки; забезпечує швидку окупність інвестицій; є стабільним і достатньо вагомим джерелом податкових надходжень до бюджетів різних рівнів.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями У західних країнах наявні безліч організацій, котрі регулюють і підтримують розвиток малого й середнього бізнесу. З боку державної влади відповідальність за цей розвиток лежить на декількох міністерствах, або їх відділах. Зазвичай, політика підтримки малого і середнього підприємництва здійснюється двома-трьома міністерствами. У той час в Україні державне регулювання розвитку підприємницької діяльності здійснюється близько двадцятьма державними органами. Звідки маємо децентралізованість рішень і багатовекторність розвитку середнього бізнесу.

Таким чином, основні цілі нашого наукового дослідження:

- встановити особливості розвитку малого та середнього бізнесу в легкій промисловості України;
- визначити пріоритетні напрями розвитку легкої промисловості України в ЄС.

Аналіз останніх публікацій по проблемі Оцінка рівня розвитку малого бізнесу стала предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців. На сьогоднішній день опубліковані результати ґрунтовних наукових досліджень з цієї проблематики. Проблеми методики економічного аналізу та оцінки рівня розвитку МБ в Україні на основі міжнародних співставлень лише тільки позначені та не отримали адекватного висвітлення у науковій літературі.

Разом з тим, деякі важливі теоретичні та прикладні аспекти розвитку малого та середнього бізнесу підприємств легкої промисловості України ще не дістали належного висвітлення.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування Досвід країн Центральної Європи і Балтії свідчить, що їх приєднання до ЄС суттєво розширює можливості для розвитку малого бізнесу, проте не є гарантією того, що ці можливості будуть реалізовані, супроводжується комплексом проблем, пов'язаних із забезпеченням конкурентоспроможності суб'єктів малого бізнесу цих країн на загальноєвропейському ринку. У цьому контексті оцінка кількісних та якісних параметрів вітчизняного малого бізнесу у співставленні з країнами ЄС, з'ясування його реальних можливостей та обмежень, пов'язаних з політикою євроінтеграції України, та визначення на цій основі стратегічних пріоритетів його подальшого розвитку представляє практичний інтерес.

Легка промисловість – провідна галузь народного господарства, яка включає 17 підгалузей, має потужний виробничий потенціал, який повинен задовольняти потреби суспільства товарами народного споживання й промислового призначення та сприяти поліпшенню якості життя. Водночас легка промисловість пов'язана з багатьма суміжними галузями й обслуговує увесь господарський комплекс країни.

Легка промисловість є важливим видом промислової діяльності в Україні, оскільки вона забезпечує населення тканинами, одягом, взуттям тощо, а інші галузі промисловості – кордом, технічними тканинами тощо. Оскільки ця галузь має соціальну спрямованість, вона є однією з необхідних складових розвитку економіки.

Підприємствам галузі доводиться працювати в умовах жорсткої конкуренції, яка є ще більш відчутною у зв'язку з членством України у Світовій організації торгівлі (СОТ). Основними світовими конкурентами в швейній галузі для України є Китай, Туреччина, Індія, Пакистан, які мають значні конкурентні переваги: низькі витрати на оплату праці (2–3% в собівартості товарів, тоді як в Україні ця цифра становить понад 20%); високий рівень продуктивності праці; замкнутий технологічний цикл виробництва, який має власну сировинну базу (власна бавовна, хімічні волокна, власне машинобудування) [1].

Значна кількість світових торговельних марок розміщує виробництво в Китаї через низьку заробітну плату, порівняно нижчий рівень оподаткування та менш жорсткі вимоги щодо виробництва, ніж в європейських країнах. Крім того, різні бренди продають китайським виробникам ліцензії на виробництво, для чого фабрики повинні відповідати вимогам центральної компанії. Такий одяг везуть в Європу і США для продажу у фірмових магазинах.

Однією з причин кризового стану виробництва галузі є нестача власних обігових коштів для збереження обсягів виробництва продукції підприємств легкої промисловості, інвестиційних ресурсів для модернізації обладнання та впровадження нових технологій і методів виробництва. Динаміка зміни виробництва основних видів продукції легкої промисловості наведена на рис. 1.

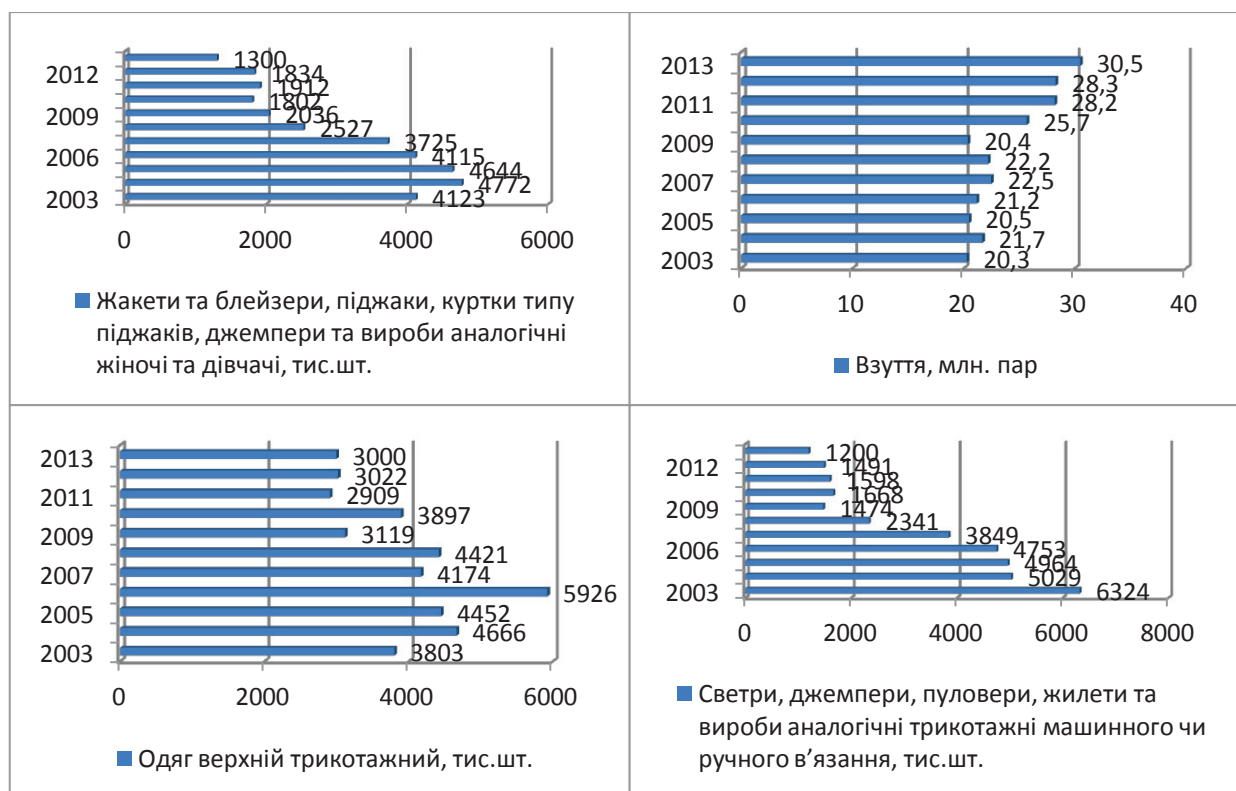
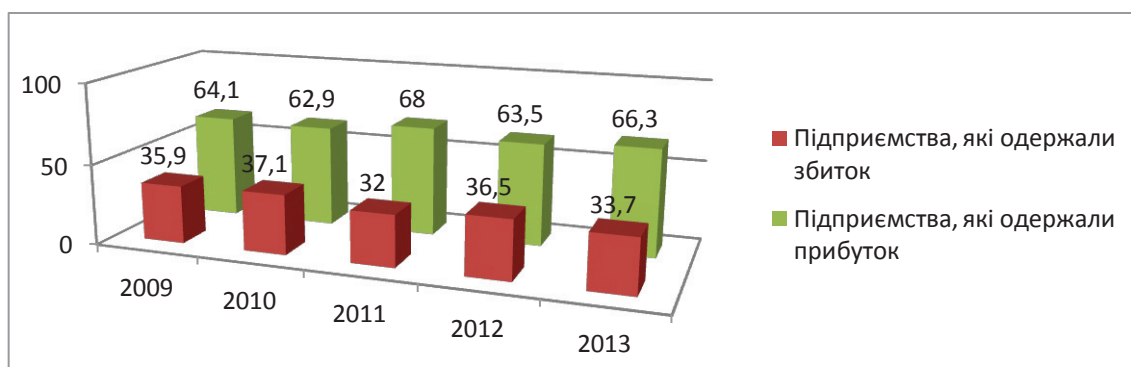

Рис. 1. Виробництво основних видів продукції легкої промисловості України протягом 2003–2013 рр.*

*Джерело: складено та побудовано автором [на основі даних 2].

Виробничо-технічний стан галузі за останні роки характеризувався високою зношеністю основних засобів (майже 90 %). Сальдо торгівлі товарами галузі додатне у 2000–2004 рр., з 2005 р. стало від’ємним і у подальшому зростало, набувши у 2008 р. максимального значення 1,3 млрд. доларів США. Це відбулося за рахунок зростання обсягів імпорту на 1 млрд. доларів США, або на 53,5 % при практично незмінній вартості експорту.

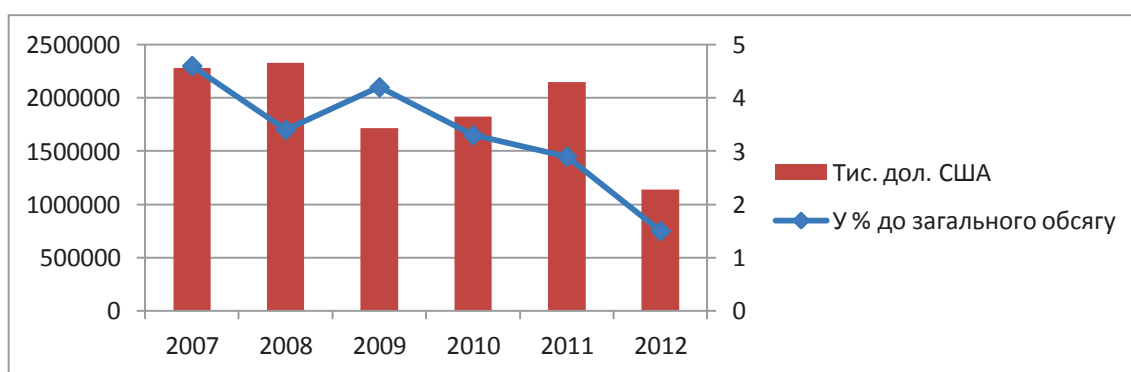
У 2009 р., вже за умов кризи, імпорт скоротився на 1 млрд. доларів США, експорт – на 0,5 млрд. доларів США, що зумовило зменшення від’ємного сальдо у 2 рази. Динаміка збиткових і прибуткових підприємств легкої промисловості України наведена на рис. 2.

Рис. 2. Динаміка збиткових та прибуткових підприємств легкої промисловості України за 2009–2013 роки*

*Джерело: складено та побудовано автором [на основі даних 2].

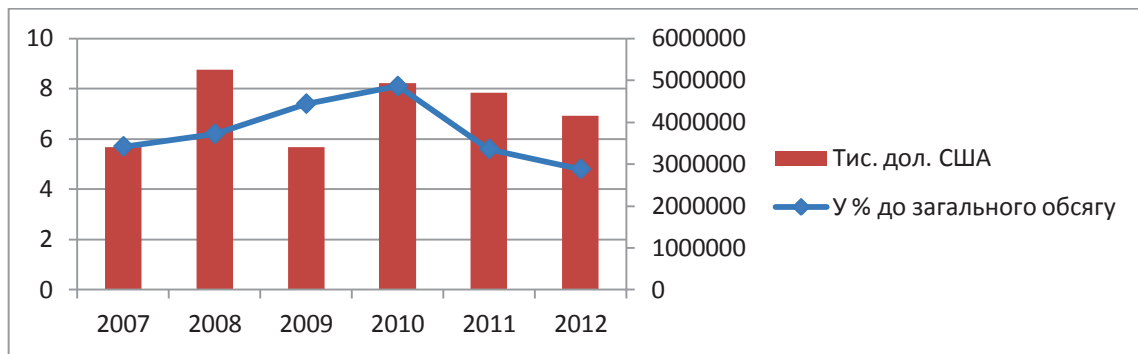
У 2010 р., за попередніми даними, імпорт знову на 1,5 млрд. доларів США перевищив експорт. Таким чином, основним чинником формування від’ємного сальдо зовнішньої торгівлі товарами легкої промисловості є випереджаюче зростання імпорту. За період 2000–2010 рр. експорт у вартісному вимірі зріс на 59 %, імпорт – у 5,9 рази (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка експорту товарів легкої промисловості за 2007–2012 рр.*

*Джерело: складено та побудовано автором [на основі даних 2-4].

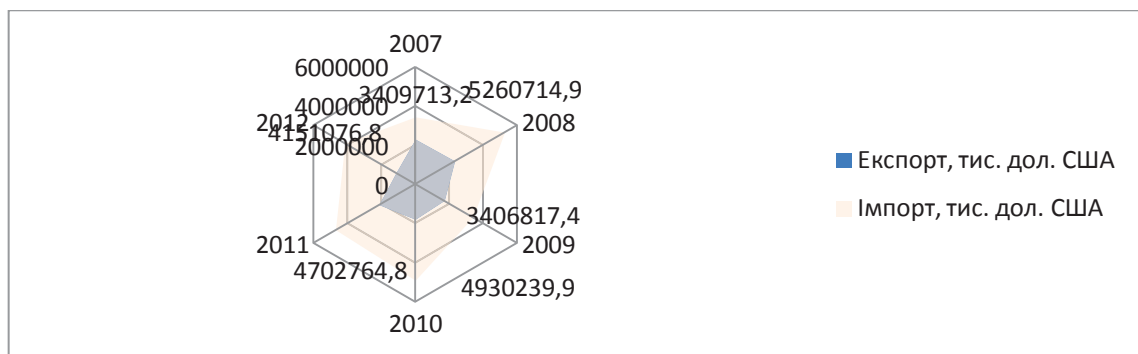
За даними Міністерства промислової політики України [3], у 2010 р. імпорт товарів легкої промисловості перевищив експорт у 2,4 рази (рис. 4). При цьому майже половина імпортних надходжень забезпечено від верхнього одягу, костюмів, сорочок, трикотажної та постільної білизни, панчішно-шкарпеткових виробів, взуття, тобто продукції, яка може вироблятися в Україні і для виробництва якої є достатній потенціал. Лідером у постачанні цих товарів є Китай.

Рис. 4. Динаміка імпорту товарів легкої промисловості за 2007–2012 рр.*

*Джерело: складено та побудовано автором [на основі даних 2-4].

Дослідження витрат населення потрібно розглядати разом з оцінкою доходів. Проте, навіть окремо, витрати населення – широка інформаційна база для дослідження матеріального становища, якій слід приділяти достатньо уваги. Динаміка змін експорту та імпорту товарів легкої промисловості України наведено на рис. 5.

Рис. 5. Експорт та імпорт товарів легкої промисловості протягом 2007–2012 рр.*

*Джерело: складено та побудовано автором [на основі даних 2-4].

Висновки та перспективи подальших досліджень Зміст національних програм розвитку малого підприємництва в країнах, що системно її впроваджують, спрямований на реалізацію тих особливостей, що іманентно йому притаманні, гарантує певну міцність економічної системи та відтворює ринково-конкурентні механізми, які забезпечують подальше економічне зростання. В 2014 році ми побачили падіння реального ВВП України на 4%. Минулого року економіка України не зростала. Щоправда, нещодавно підписана угода з МВФ, ЄС та іншими міжнародними донорськими організаціями дозволить Києву цього року та наступного року повністю покрити нестачу зовнішньої ліквідності. Уповільнення економіки веде до дефіциту доступу до фінансових ресурсів, що також стає бар'єром на шляху до росту малих та середніх підприємств в Україні

Література

1. Сіренко К. Ю. Перспективи розвитку інноваційної діяльності легкої промисловості України : [Текст] / К. Ю. Сіренко // Інноваційна економіка. — 2012. — № 9. — С. 60–67.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Мінпромполітики : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57967&cat_id=57966.
4. Офіційний сайт Укрлегпрому : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukrlegprom.org.ua>.